

Слово заміщає чуттєвий образ тільки одного предмета, це перший ступінь узагальнення (м'яч – тільки ось цей м'яч). Цей ступінь узагальнення є доступний дітям кінця першого – початку другого року життя.

Слово заміщає чуттєвий образ ряду однорідних предметів (слово «м'яч» відноситься до будь-якого м'яча, незалежно від його розміру та якісних ознак, це другий ступінь узагальнення. Значення слова тут ширше. Цей ступінь узагальнення стає доступний дітям кінця другого року життя.

Слово позначає кілька груп предметів, що мають загальне призначення (іграшки, посуд тощо), це третій ступінь узагальнення. Слово «іграшки» узагальнює в собі і м'ячі, і ляльки, і кубики та інші призначені для гри предмети. Дуже широке сигнальне значення такого слова, але разом з тим віддалене від конкретних образів предметів. Третій ступінь узагальнення доступний дітям трьох – трьох з половиною років.

Слово досягає вищої стадії інтеграції – четвертий ступінь узагальнення. У слові відбувається об'єднання попередніх рівнів узагальнення (слово «річ», наприклад, містить у собі узагальнення слів «посуд», «іграшки», «меблі» тощо). Надзвичайно широке сигнальне значення такого слова, з великими труднощами простежується його зв'язок з конкретними предметами. Лише на п'ятому році життя діти досягають такого рівня узагальнення[4].

Словотворчість становить важливу особливість дитячого мовлення, оскільки словник дошкільнят активно збагачується кількістю слів, «придуманих» ними. Період від двох до п'яти років відрізняється активним словотворенням дітей, про це свідчать факти, які були зібрані педагогами, лінгвістами, психологами. За законами мови на основі наслідування тих форм, які вони чують від тих, хто їх оточує, побудовані нові слова. Засвоєння морфологічних елементів мови є показником словотворчості, з якими пов'язане кількісне накопичення слів і розвиток їх значень.

Важливість завдання навчання та виховання полягає в урахуванні закономірностей засвоєння значень слів, у поступовому їх поглибленні, формуванні вмінь семантичного відбору слів відповідно до контексту висловлювання.

Словникова робота в дошкільному навчальному закладі полягає в тому, що вона проходить через усю навчально-виховну роботу з дітьми, це і є її особливість. Становлення словника відбувається в процесі ознайомлення з навколишнім світом, в повсякденному житті, спілкуванні, усіх видах дитячої діяльності. Робота над словом поглиблює її почуття, уточнює уявлення дитини про навколишній світ, дає соціальний досвід. У дошкільному віці закладають основи розвитку мислення й мовлення, відбувається становлення соціальних контактів, формується особистість, тому саме тоді усе це має особливе значення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арушанова А.Г. Речь и речевое общение детей: Книга для воспитателей детского сада. Москва: Мозаика-Синтез, 1999. 272 с.
2. Богуш А. М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2008. 440 с.
3. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. 4-те вид., доопр. і доп. Харків: Ранок, 2013. 192с.
4. Руденко Ю. А. Збагачення словника дітей дошкільного віку експресивною лексикою засобами української народної казки. Одеса: 2003. 21 с.
5. Русова С.Ф. Дошкольное воспитание. Катеринослав: 1918. 162 с.
6. Українське дошкільня :програма виховання дітей у дитячому садку. Львів: Ред. видав. відділ при управ. по пресі, 1991. 227 с.

*Бортняк Світлана
Науковий керівник – доц. Матіяш Валентина*

ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ НА ІДЕЯХ МИРУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Серед миролюбних країн Українській державі належить визначне місце. Питання збереження миру у всьому світі неодноразово розглядалось на сесіях Верховної Ради України, закріплювалось на рівні законодавчих документів нашої держави. Тому одним із засобів

виховання підростаючого покоління виступає миротворча діяльність школи України, спрямована на виховання учнів у душі патріотизму.

Відтак, проблема виховання особистості в душі миру завжди була і є пріоритетною у педагогіці. Особливого значення вона набуває сьогодні, у зв'язку з воєнними діями на сході України. За останніми підрахунками півмільйона дітей України бачили наслідки військових операцій на сході нашої Батьківщини. На жаль, маленькі першокласники уже знають, що таке війна, чому їздять танки, і що таке АТО. В таких випадках педагоги покликані виховати громадянина, який має глибоко усвідомлену життєву позицію, налаштований патріотично й водночас толерантно, з повагою ставиться до інших людей, їхніх національних культур та поглядів.

Відомо, виховання в душі миру – це напрямок у педагогічній теорії й практиці, що має на меті соціальну, духовну підготовку до свідомої й активної участі в рішенні найважливішої проблеми сучасності – встановлення миру, взаєморозуміння й довіри між людьми, народами.

Проблема виховання шкільної молоді у душі миру не є принципово новою для педагогічних колективів українських загальноосвітніх шкіл. Кожен крок в організації педагогічного процесу у школі спрямований, насамперед, на моральне виховання покоління молодих українців. А сприйняття цінності миру, як у найближчому оточенні, так і в глобальному сенсі, є однією з найважливіших рис члена сучасного громадянського суспільства, до будівництва та розвитку якого прагне нова Україна. Однак, проблема виховання учнів на ідеях миру ще недостатньо досліджена у вітчизняній педагогічній науці.

Між тим, до проблем виховання молодого покоління в душі миру в різні часи зверталися такі загальновідомі класики української педагогічної науки, як: Г. Г. Ващенко, А. С. Макаренко, О. Огієнко, С. Ф. Русова, Г. С. Сковорода, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський та інші видатні вчені.

Зауважимо, вперше в історії педагогіки теорію виховання, побудовану на принципах гармонії і гуманізму, створили давні греки. Про це розповідається в "Трактатах" Платона. Про виховання якості добродійності, громадянства та миротворства писав у книзі "Політика" Аристотель [3].

Особливо цінною для сучасної практики є педагогічна спадщина талановитого українського педагога-гуманіста, педагога-новатора і філософа Василя Сухомлинського. Запропоновані ним форми і методи освітнього впливу на дитячу особистість актуальні й тепер. Він вбачав пріоритет у формуванні нового покоління свідомої молоді, вихованні справжніх патріотів, що по-справжньому люблять Батьківщину, горді за свій народ та його історичне минуле, відповідальні за його майбутнє. Дитинство, вважав В. О. Сухомлинський, - це повсякденне відкриття світу, і дуже важливо щоб це відкриття стало перш за все пізнанням людини і Батьківщини, щоб у дитячий розум і серце входили краса справжньої людини та велич краси рідної Вітчизни. На думку Василя Олександровича, патріотизм починається з колиски і не може бути вірним єдиним своєї землі той, хто не є справжнім сином своїх матері і батька [1].

Великий вклад у розробку теорії виховання дітей на ідеях миру вніс А.С.Макаренко. З власного багаторічного досвіду він дійшов висновку, що успіх у вихованні в душі ідей миру залежить від постановки виховної роботи в школі, від її високого рівня. Однією з важливих, необхідних умов організації виховної миротворчої роботи, школи А.С.Макаренко вважав органічне включення її в загальну систему виховання дітей, яку запроваджує школа. Тому однією з ефективних форм патріотичного виховання учнів, які міцно ввійшли в практику роботи А.С.Макаренка, були різні походи та екскурсії по місцях рідного краю [3].

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки методологію та теорію виховання на ідеях миру висвітлено у працях А. Алексюк, І. Бех, Т. Демянюк, В. Коротюк, А. Нісімчук, А.Петрук, А. Сиротенко, О. Сухомлинської, І. Шкурко, М.Яковець, М. Ямницького.

Науковці підкреслюють, що зміст виховання дітей в душі миру залежить від ряду факторів. Серед них : мета та завдання виховання, політика держави і завдання, що стоїть перед суспільством в цей історичний момент, система виховання дітей, час, що відводиться на проведення різноманітних заходів з дітьми, зв'язку виховного процесу навчального закладу з життям суспільства.

Дослідник А. Петрук чітко визначає принципи виховної роботи з учнями на ідеях миру: гуманізація і демократизація виховного процесу, взаємозв'язок виховання з сучасним життям, послідовність, систематичність і єдність виховних впливів, свідомість, самодіяльність і активність учнів, виховання учнів в ході спільної діяльності, єдність вимог і повага до особистості [4].

Науковий фонд з проблеми дає можливість нам окреслити напрями виховання школярів у душі миру: повсякденне залучення дітей до спілкування, виховання в них уміння розв'язувати будь-які конфлікти на основі діалогу і подолання стереотипів та забобонів; розвиток критичного мислення і здатності самостійно аналізувати факти дійсності.

Позитивною, на нашу думку, є чітка практична спрямованість рекомендацій відомого українського вченого І. Д. Бега, який підкреслює, що якісний рівень та ефективність виховання підростаючого покоління в душі миру досягається комплексом навчального матеріалу, організаційно-управлінського, науково-методологічного забезпечення. Процес виховання цього феномену потребує постійної уваги і на уроках, і у виховній роботі, і в сім'ї. Він пропонує вчителю різноманітні форми та методи виховання підростаючого покоління в руслі проблематики педагогіки миру. Наприклад, бесіди: «Планета – наш загальний дім», «Що для мене мир», «Гуманізм – найважливіша умова мирного співіснування» та інші; огляди періодичної преси («Що? Де? Коли?», за текстами газет «Цікаві хвилинки», «Пульс планети», огляд телепередач; форми роботи пов'язані з вивченням історії краю і народом – історичне краєзнавство; виховання відповідального ставлення до природи; виховання правосвідомості; виховання засобами праці – продуктивна, соціально-ціннісна діяльність, благодійництво, проведення операцій «Турбота», «Милосердя», «Світ навколо мене», та інші [2].

Проте аналіз масового педагогічного досвіду з проблеми дослідження свідчить, що вчителі-практики в основному тяжіють до таких форм виховної роботи, як-от: бесіди, уроки миру, свята, клуби школярів. Інколи ця виховна робота проводиться безсистемно та епізодично, не дивлячись на підвищений інтерес до педагогіки миру. Отже, виникає потреба ретельного наукового та методичного підходу до розробки цієї проблеми з урахуванням умов, у яких перебуває сьогодні суспільство та сучасна школа.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Реалізація ідей В.О.Сухомлинського в практиці роботи сучасної початкової школи: Збірник матеріалів регіональних педагогічних читань. Випуск 8. Вінниця, 2012. С.158-160.
2. Виховання молодших школярів на засадах миру та злагоди в суспільстві [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://studcon.org/vyhovannya-molodshyh-shkolyariv-na-zasadah-myru-ta-zlagody-v-suspilstvi>.
3. Педагогічна енциклопедія [Електронний ресурс] – Режим доступу ресурсу: http://slovník.com.ua/?grupa=11&id_sl=212.
4. Петрук А.П. Зміст виховання на ідеях миру/ Педагогіка єдиного і цілісного миру. Рівне, 1995. С.28-32

Вояк Христина

Науковий керівник – доктор психологічних наук Савелюк Н.

УЧАСТЬ ЖІНОК У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА СУЧАСНОГО СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Так уже в Україні повелося, що історія пам'ятає справи лише «чоловічі». Помітні ті вчинки, які відчутно змінюють світ. Наприклад, війна, адже воюють здебільшого чоловіки. Історична жіноча участь у війні—це лікування поранених, приготування їжі, ремонтування одягу для бійців—уся ця праця залишалася непомітною. Та попри все це, в історії України є немало видатних жінок, які були не лише хорошими матерями й господинями, а й робили великі справи. Серед них велика княгиня Ольга- перша жінка-правителька, яку церква вважає святою. Вона дбала про розвиток української держави, прагнула, щоб про Русь дізналися інші європейські держави, здійснила багато перетворень. Українка Роксолана взагалі є унікальним випадком у світовій історії. Навряд чи десь знайдеться інша жінка, яка понад три десятиліття була однією з найвпливовіших постатей, та ще й у мусульманській країні! А про проста селянку з Київщини, талановиту художницю Оксану Білокур знає весь світ. Вона стала